

Fecr Yayınları: 332

Mucize
Nedir Ne Degildir?

Proje Editörü
Prof. Dr. Adnan Demircan

Bilim Dalı Editörleri
Prof. Dr. Adnan Demircan | Prof. Dr. Ahmet Keleş
Prof. Dr. Mahmut Çınar | Prof. Dr. Yaşar Düzenli

Yazarlar
Doç. Dr. Fatih Topaloğlu | Prof. Dr. Mustafa Öztürk
Prof. Dr. Hüseyin Hansu | Prof. Dr. Mahmut Çınar

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 13178)

Kapak ve Mizanpaj
FCR

Baskı ve Cilt
Şafak Matbaacılık
İvedik O.S.B. Matbaacılar Sitesi 1515. Sk. No: 53
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0312. 229 57 84
(Sertifika No: 16104)

1. Baskı: Aralık 2019

ISBN
978-605-7570-70-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mh. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0 312) 310 08 60 - Fax: (0 312) 311 47 89
web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

Fatih TOPALOĞLU
Mustafa ÖZTÜRK
Hüseyin HANSU
Mahmut ÇINAR

MUCİZE

nedir?
ne değildir?

Fatih TOPALOĞLU

1978 yılında Erzurum'un Şenyurt köyünde doğdu. Orta öğrenimini Erzurum İmam Hatip Lisesi'nde, lisans öğrenimini ise Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı. Yüksek lisansını 2003 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, doktorasını ise 2010 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladı. 2019 yılında doçent olan Topaloğlu, hâlen Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Felsefesi Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Mustafa ÖZTÜRK

1965 yılında Giresun'da (Keşap/Kaşaltı) doğdu. 1987'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. On yılı aşkın bir süre öğretmen olarak görev yaptı. 1998'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tefsir yüksek lisansını, 2002'de yine aynı enstitüde doktorasını tamamladı. 2003 yılında Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'nda yardımcı doçent olarak göreve başladı. 2005'de doçent, 2011'de profesör oldu. 2017'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'na geçti. Halen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Hüseyin HANSU

1967'de Bingöl'de doğdu. 1989'da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1996'da Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde yüksek lisansını bitirdi. 2002'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde doktorasını tamamladı. 2003-2010 tarihleri arasında Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. 2009 yılında doçent, 2014 yılında profesör oldu. 2010 yılından beri İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Mahmut ÇINAR

1965 yılında Adıyaman'da doğdu. İlk tahsilini köyünde tamamladı. 1985 yılında Kayseri/Develi İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 1996 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Bilimler Ön Lisans programından, 2003 yılında ise Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek Lisansını 2006 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat/Kelâm Ana Bilim Dalı'nda tamamladı. 2011 yılında doktorasını tamamladı. 2014'te Doçentlik unvanını, 2019'da ise profesörlük unvanını aldı. Halen Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelâm Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Sunuş

İslam tarihi, sosyal, siyasi, iktisadi, hukuki ve kültürel birçok farklı boyutuyla birlikte aynı zamanda canlı bir ilmî serüvenin de tarihidir. Müslümanların ilim yürüyüşleri, Hz. Peygamber (s) döneminden başlayarak Kur'an etrafında başlamış, sonraki dönemlerde sahip oldukları birikim ve kazanımlarına göre farklı alan ve disiplinler ortaya çıkmıştır.

Klasik dönemde, ilim insanlarından temel dinî alanlarda belirli bir düzeyde yetkinlik bekleniyordu. Buna rağmen erken dönemden itibaren, âlimlerin daha yoğun ilgi gösterdikleri ve çalışmalarını buna göre şekillendirdikleri alanlar ortaya çıkmıştır. Bazı âlimler ise birden çok alanda çalışmalar yapmış ve bu yönleriyle bilinmişlerdir. Elbette bir insanın her alanda yetkin olması mümkün değildir. Ancak öteden beri, âlim sıfatının hemen her konuda bilgi ve görüş sahibi olmayı gerektirdiği anlayış ve beklentisi bulunmaktadır.

Âlimlerin ilgi duydukları konularda savundukları görüşler arasında farklılıkların olması, insanın zihin dünyasının inşasındaki iç ve dış birçok etkene bağlı olduğu muhakkaktır. Farklılıklar, kişisel yaklaşımlardan kaynaklanabildiği gibi, âlimlerin yetiştiği ortamlar ya da aidiyetlerden beslenebilmiştir. Görüş ve yaklaşım farklılıklarını doğal görüp anlamaya çalışanlar olabildiği gibi, kendi inanış ve görüşünden başka görüşlere karşı daha az müsamahakâr olanlar da vardır. Ancak geçmişte İslam dünyasında görüş ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan polemik, tartışma ve hatta kavgalar, genellikle derin krizlere sebep olmamıştır.

İnsanın, farklılıklara arifane yaklaşımı muhafaza etmesi, hatta farklı düşüncelere sahip insanların kendilerini ifade etme haklarını kendi görüşünü ifade etme hakkı gibi değerli görmesi

önemlidir. Diğer taraftan ilmî hayatın, geçmişten geleceğe uzanan insanlık tarihi kadar eski bir yürüyüş olduğu da unutulmamalıdır. Bu yürüyüşte yokuşlar, zorluklar ve kolaylıklar olmuştur. İlimlerin tasnifi ve tanımlarla ilgili süreç de geçmişten geleceğe uzanmaktadır. Günümüzde yaşadığımız tecrübe, ilmî disiplinler arasında duvarlar örüldüğünü göstermektedir. Bunun farkında olan ilim insanlarının, bu sorunu aşma yönünde çaba göstermeleri önemlidir. Zira -ne kadar bağımsız hareket etmeye çalışsalar da- ilmî disiplinlerin ortak zeminlerinin olduğu bir vakıdır. Bu da kaçınılmaz olarak tedahüllere yol açmaktadır.

“Nedir Ne Değildir?” projesi çerçevesinde telif edilen elinizdeki kitapta, günümüzde sık sık tartışılan konular üzerinden ilmî disiplinlerin birbirleriyle ilişkileri, ayrıldıkları noktalar ve yöntem farklılıklarını göstermeye çalıştık. Aynı konuda, tefsir, hadis ve kelam olmak üzere üçü sabit, biri ise ele alınan konuya göre değişken olmak üzere dört ilim dalından dört uzmanın konuyu ele almalarını ortaya koymalarını istedik.

Bizi bu projeyi gerçekleştirmeye teşvik eden etkenlerden biri, son dönemlerde dinî konularda yapılan tartışmaların düzeyinin oldukça düşmüş olduğunu gözlemlememizdir. Nitekim dinî tartışmalara yetkin olan ya da olmayan herkes katılabilmekte, hatta çoğu zaman konuşması gerekenlere söz verilmemektedir. Bu proje ile bilim insanlarının, görüşlerini polemik ortamı olmadan sükûnetle anlatmalarına zemin oluşturmaya çalıştık.

Sonuç olarak, dinî konuların birçoğunda mutlak yargılarda bulunmak ve son sözü söylemek mümkün değildir. Herkes eteğindeki ortaya dökerek, okuyanlar ise bunları kritik edecektir. Doğru olanı budur. Geçmişte örneklerini gördüğümüz, ancak uzun süredir kaybettiğimiz, -ilim tarihindeki önemli gelişmeleri ortaya çıkaran- dinleme, anlama, yorumlama ve -gerekirse- karşı görüş inşa etme tavrını meşru bir hak olarak gören damarı tekrar ihya etmemiz zorunludur. Birbirimizi dinlemeye, birbirimize konuşma hakkı tanımaya çok ihtiyacımız olduğu ortadadır. Bunu, başkalarının dayatmasıyla değil, içimizden gelen insanın sesini gereği olarak yapmalıyız. Yüce Allah'ın bize kul olarak ta-

ındığı hakkı, beşer olarak birbirimize çok görmememiz gerekir. Tarih boyunca bunun aksine davranan insanlar bulunmuşlarsa da bunların hayırla yâd edilmedikleri muhakkaktır.

Proje, Müslüman bilim insanlarının, birbirlerini dışlamadan, ötekileştirmeden ve tekfir etmeden görüşlerini ortaya koyabilmelerinin imkânsız olmadığını bir kez daha göstermiştir. Okuyucu, bilim insanlarının birikim ve yaklaşımlarına dayanan görüşlerden dilediğini seçmekte özgürdür. Dilerse farklı görüşlerin kendince kabul edilebilir taraflarını alarak başka bir sentezle yeni bir yol da açabilir.

Projenin bize gösterdiği önemli bir gerçek de ilim insanlarının aynı ya da benzer nassları kullanarak farklı sonuçlara ulaşabildikleridir. Nassların aynı olması, görüşlerin aynı olması sonucunu doğurmayabiliyor. Bu da yorum ve içtihad imkânından doğuyor. Nass tek olsa da onu yorumlayan insanlar farklıdır. Rivayetleri esas aldığımızda kaynak çeşitliliği de kaçınılmazdır. Ancak burada da öznel yorum devreye girmektedir. Bu ve benzeri etkenlerden dolayı görüşler arasında farklılıklar olması anlaşılabilir.

Projenin bize bir kez daha hatırlattığı üzere tefsir, hadis, kelam, fıkıh ve dinî ilimler, hatta başka disiplinler, birbirlerinden bağımsız değildirler. Bu durum, hem bilim dalları arasındaki tedahülleri hem de uzaklaşmanın doğurduğu mahzurları dikkate alarak bilimsel tasniflerde yeni denemeler yapılmasını gerekli kılmaktadır.

“Nedir Ne Değildir” üst başlığı ile ele aldığımız cihad, evrim, hilafet, kabir hayatı, kader, mucize, İsa'nın dönüşü ve mehdilik, şefaet, şeriat ve tarihsellik konularında kaleme alınan bölümlerin yazarları belirlenirken, özellikle belirli bir görüşü savunanlar öne çıkarılmış değildir. Kitaplar okunduğunda tercihin ideolojik değil bilimsel yetkinlikle ilgili olduğu görülecektir. Elbette ülkemizde ele alınan konularda yazabilecek birçok ilim insanımız vardır. Burada tercih edilen isimlerin hiçbiri alternatifsiz değildir. Ancak sınırlı sayıda ilim insanının katkısıyla ortaya çıkan bu projede bazı isimleri tercih etmek kaçınılmaz olmuştur. Böylece projenin hedefleri doğrultusunda dört alan editörü, birbirlerinden bağım-

sız olarak yazarlarını belirlemiş; proje yürütücüsü, yazarların isimlerini belirlemede alan editörlerinin nihai kararlarına müdahalede bulunmamıştır.

Tefsir, hadis, kelim ve diğer alanlarla ilgili dört alan editörünün yanı sıra proje editörünün de okuduğu, farklı ilim insanları tarafından kaleme alınan yazıların ilmî sorumluluğunun yazarlara ait olduğu açıktır. Hem proje yürütücüsünün hem editörlerin hem yayınevinin hem de aynı projede yer alan diğer yazarların, herhangi bir yazıda yer alan bir görüşten ya da bilimsel yaklaşımdan sorumlu olmadığı gibi, bunu paylaşma veya karşı olma hakkı vardır. Görüş ve yorumların, yazarların ilmî ve kişisel tercihlerini ifade ettiğini burada bir kez daha vurgulamayı gerekli görüyoruz.

Projemize katkıda bulunan başta alan editörlerimiz Prof. Dr. Ahmet Keleş, Prof. Dr. Mahmut Çınar ve Prof. Dr. Yaşar Düzenli olmak üzere yazarlarımıza teşekkürlerimi arz ediyorum. Telif edilen on kitabı yayımlayarak projemizi destekleyen Fecr Yayınları ailesi ve kitapların tamamını okuyarak redaksiyonunu yapan değerli Rufe Tiryaki ayrı bir teşekkürü hak etmektedir.

Çalışmamızın, ülkemiz insanının zihni dünyasının inşası, dinî hayatı ve ilmî çalışmalara müspet katkı sağlaması temennisiyle...

Adnan DEMİRCAN
Proje Yürütücüsü

İÇİNDEKİLER

I. Felsefi Açıdan Mucize Nedir Ne Değildir?	11
Giriş	13
A. Mucizenin Faili Açısından	16
B. Mucize-İnanç İlişkisi Açısından	19
C. Mucizenin İmkânı Açısından	21
1. Mantıksal İmkânı	22
2. Teolojik İmkânı	23
3. Bilimsel İmkânı	25
4. Tarihsel İmkânı	30
D. Dinin İspat Aracı Olması Açısından.....	33
E. Vahiyle İlişkisi Açısından.....	35
F. Tecrübeyle İlişkisi Açısından.....	36
G. İnsanla İlişkisi Açısından.....	39
Sonuç	41
II. Kur'an Açısından Mucize Nedir Ne Değildir?	45
Giriş.....	47
A. Kur'an Açısından Mucize Nedir?	49
B. Kur'an Açısından Mucize Ne Değildir?	59
1. Peygamberlere Atfedilen Mucizelerle İlgili Bazı Ayetlerin Tahlili.....	59
2. Hz. Muhammed'in Mucizesi Olarak Kabul Edilen Bazı Kur'an İfadelerinin Tahlili	72
C. Değerlendirme ve Sonuç	80
III. Hz. Peygamber'in Mucizeleri ve Rivayet Kültüründeki Yansımaları Nedir Ne Değildir?	85
Giriş: Mucize Nedir?	87
1. Peygamberliği İspat Vasıtası Olarak Mucize.....	90
2. Peygamberler ve Meşhur Mucizeleri	92
A. Hz. Peygamber'in Mucizeleri Nedir?	94

1. Kur'an ve Mucize	94
2. Rivayet Kültüründe Mucizeler	95
B. Hz. Peygamber'in Mucizeleri Ne Değildir?	114
1. Mucizeyle İlgili Yanlışlar	114
2. Mucizeyi Gösterenle İlgili Yanlışlar	118
3. Mucize Gösterenin Mesajıyla İlgili Yanlışlar	121
4. Rivayet Literatüründeki Mucizelerin Sıhhat Durumu	122
Sonuç	123
IV. İslam Düşüncesine Göre Mucize Nedir Ne Değildir?	127
Giriş	129
A. Tanım ve Kavramsal Çerçeve	133
B. İslam Düşüncesine Göre Mucize Nedir?	138
1. Mucizenin İmkânı ve Gerekliği	138
2. Mucizenin Özellikleri	145
3. Mucizenin Kısımları	147
4. Hz. Peygamber'in Mucizeleri	151
C. İslam Düşüncesine Göre Mucize Ne Değildir?	155
1. Mucize Olmadığı Hâlde 'Mucize' Olarak İsimlendirilen Olaylar	155
2. Mucize ve Sair Harikulade Olaylar	157
Sonuç	160
Bibliyografya	165
I. Felsefi Açıdan Mucize Nedir Ne Değildir?	165
II. Kur'an Açısından Mucize Nedir Ne Değildir?	167
III. Hz. Peygamber'in Mucizeleri ve Rivayet Kültüründeki Yansımaları Nedir Ne Değildir?	170
IV. İslam Düşüncesine Göre Mucize Nedir, Ne Değildir?	172
Dizin	173